

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Bizalmi vagyonkezelés a büntetőjog tükrében

Bizalom vagy visszaélés?

Szerző: dr. Horváth Vera Judit

Szombathely

2016

Jelen tanulmány célja a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvénnyel (a továbbiakban: Ptk.) 2014. március 15. napján hatályba lépett új jogintézmény, a bizalmi vagyonkezelési szerződés vonatkozásában elkövethető bűncselekmények rövid bemutatása a teljesség igénye nélkül, rámutatva arra, hogy e kiforratlan jogintézmény szabályainak kijátszása olyan visszaélésekre ad lehetőséget, melyek társadalomra veszélyessége elérheti a bűncselekményként történő büntetni rendeléshez szükséges mértéket.

Figyelemmel a tanulmány témájára, nem kívánom a jogintézményt teljes körűen bemutatni, hanem a bizalmi vagyonkezelés részletszabályainak elemzésén keresztül kívánok kérdéseket intézni, és lehetséges válaszokat adni az alkalmazása során szándékosan, vagy gondatlanul elkövethető bűncselekmények értelmezéséhez.

A tanulmányban feltárt aggályok és megfogalmazott észrevételek a jogintézménnyel kapcsolatban saját álláspontomat tükrözik, azokat gondolatébresztőnek szánom.

I. A bizalmi vagyonkezelés intézményének rövid története, működésének főbb irányvonalai

A Ptk. a magyar magánjogban eddig nem szabályozott ismeretlen jogintézményt vezetett be a szerződési jogba, a bizalmi vagyonkezelési szerződést. (A Polgári Törvénykönyvről elfogadott 2009. évi CXX. törvény már szabályozta ezt a jogintézményt, a törvény azonban nem lépett hatályba.) A bizalmi vagyonkezelés alkalmazásának alapgondolata, hogy a tulajdonosi pozíció és a tulajdon tárgyával való rendelkezés, annak hasznosítása nemcsak a tagoktól elkülönült jogalanyisággal létrehozott gazdasági társaság, hanem a jóval rugalmasabb szerződéses konstrukció útján is biztosítható. E szerződéses formákat a tulajdonosi döntési jogkörök telepítésének újszerű követelményei hívták életre.¹

A jogintézmény történetének kezdete a keresztes háborúk idejére tehető. Az angol keresztes lovagok, amikor a Szentföld felszabadítására indultak, az értékeiket egy megbízható személynek adták át, aki távollétükben gondoskodott a családjukról, és megőrizte a vagyont. Ha nem tértek vissza a háborúból,

¹ Az új Ptk. magyarázata VI./VI., Polgári Jog Kötelmi Jog Harmadik, Negyedik, Ötödik és Hatodik Rész (szerkesztette Wellmann György) HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2013, 156. oldal

akkor a megbízott vagyonkezelő a meghagyásuk alapján rendelkezett a vagyonnal a kedvezményezettek javára.²

A bizalmi vagyonkezelés mára már nyugaton széles körben ismert és elterjedt. Magyarországon viszont, ahol a piacgazdasági keretek jóval később alakultak ki, mostanában válik aktuális problémává a jelentős értékű cégvagyonok generációk közötti átadása. Magyarországon mintegy négyezer olyan cég van, amelyek már tíz évnél idősebbek, ötven főnél többet foglalkoztatnak, és tulajdonosuk 60 évnél idősebb, a generációs probléma tehát igen jelentős gond.³ Az ezen cégeket létrehozó, a rendszerváltás idején fiatal vállalkozók mostanra az ötvenes-hatvanas éveikbe léptek. Joggal merül fel bennük a visszavonulás igénye, ám a másik oldalon az aggodalom is, hogy miképpen konzerválható a vagyon a későbbi generációk számára.⁴

Még a fejlett tőkepiacú országokban is adódik példa arra, hogy a hozzá nem értő kezekbe került, jelentős vagyon rövid időn belül semmivé válik, vagy egy váratlan halálesetnél a vagyon kezelésére még nem teljesen felkészült, vagy megfelelő élettapasztalattal nem rendelkező, esetleg az alapító számára elfogadhatatlan életmódot folytató örökösök elherdálják azt idő előtt. Példaként említhető az a helyzet is, amikor egy jól működő társaságot vagy cégstruktúrát olyan örökösök kapnak, akiknek teljesen eltérő elképzeléseik vannak a vagyon sorsáról. Ez előbb-utóbb a társaságok működésének lehetetlenné válásához, és az örökség elértéktelenedéséhez vezet. E folyamat nemzetgazdasági szempontból is aggályos, hisz ilyen helyzetben cégek mehetnek tönkre, munkahelyek szűnhetnek meg.

A 2014. március 15. napján hatályba lépett Polgári Törvénykönyv bizalmi vagyonkezelésre vonatkozó rendelkezései ezt a helyzetet kívánják rendezni az angolszász jogrendből átvett „trust” jogintézményének hazai bevezetésével. Ezen intézmény hatékonyan kezeli a piacgazdaságban felmerülő összetettebb befektetések és vagyontárgyatadások kérdését is.

² http://www.piacprofit.hu/kkv_cegblog/penz/van-a-vegrdendeletnel-is-biztosabb-megoldas/, felhasználásnak ideje: 2016. november 3. napja

³ http://www.piacprofit.hu/kkv_cegblog/hogyan-maradhat-a-vagyon-a-csaladban/, felhasználásának ideje: 2016. november 3. napja

⁴ http://www.piacprofit.hu/kkv_cegblog/penz/van-a-vegrdendeletnel-is-biztosabb-megoldas/, felhasználásnak ideje: 2016. november 3. napja

A Ptk. szakértői és miniszteri indokolása egyértelművé tette, hogy a bizalmi vagyonkezelés jogintézményének magyar jogrendszerbe való bevezetésének célja a tulajdonosi pozíció és a tulajdon tárgyának hasznosításával, valamint az azzal való rendelkezéssel kapcsolatos döntéshozatal szétválasztása; az erre irányuló gazdasági igény kielégítése.⁵

Az egyes nemzeti jogokban meghonosodott vagyonkezelési konstrukciók - s így a Ptk. rendelkezései között megtalálható bizalmi vagyonkezelés intézményének is - közös vonása, hogy a bizalmi vagyonkezelés keretét biztosító jogviszony alapján az egyik jogalany (a vagyonrendelő) a vagyonát képező meghatározott dolgok, jogok és követelések tulajdonjogát egy másik jogalany (a vagyonkezelő) részére átengedi, aki az ily módon megkapott döntési jogosultság gyakorlásával kell, hogy a rábízott vagyont egy harmadik személy (a kedvezményezett) javára hasznosítsa.⁶

A törvény - a 2009. évi CXX. törvény (hatályba nem lépett Ptk.) csíráját továbbfejlesztve és hibáit lehetőség szerint kiküszöbölni törekedve - a trust-jellegű modelltől indul ki, ennek megfelelően gyökere a tulajdoni alapú bizalmi vagyonkezelés. E megoldásnak az a lényege, hogy a vagyonrendelő átruházza a vagyonkezelőre a kezelendő vagyont: dolgok tulajdonjogát, jogokat, követeléseket, de a vagyonkezelő azt a szerződésben meghatározott korlátok között és a kedvezményezett javára köteles kezelni. Tipikus fiduciárius tulajdonátruházásra kerül tehát sor, amelynél azonban - nem hitelbiztosítéki célt szolgálván - a törvény semmisségi szankciója nem jöhet szóba.⁷

⁵ A bizalmi vagyonkezelőkről és tevékenységük szabályairól szóló 2014. évi XV. törvény preambulumaához fűzött indokolás, <http://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/A1400015.TV/>, felhasználásának ideje: 2016. november 3. napja

⁶ A bizalmi vagyonkezelőkről és tevékenységük szabályairól szóló 2014. évi XV. törvény preambulumaához fűzött indokolás, <http://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/A1400015.TV/>, felhasználásának ideje: 2016. november 3. napja

⁷ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:310. §-ához fűzött indokolás, <http://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/A1300005.TV/ts/20140315/lr/6%3A310>, felhasználásának ideje: 2016. november 3. napja

II. Bizalmi vagyonkezelési szerződés a Ptk.-ban, aggályos rendelkezések

A Ptk. 6:310. § (2) bekezdése szerint a [bizalmi vagyonkezelési] szerződést írásba kell foglalni.

Miután a magyar jogban a bizalmi vagyonkezelés hagyományok nélküli intézmény, a törvény írásbeli alakot ír elő a szerződés érvényességéhez. Nincs szükség azonban közokiratra, elégséges a magánokirati forma, egyelőre ügyvédi ellenjegyzés kényszere nélkül. A végrendeletbe foglalt vagyonrendelés érvényességére a végrendeletre vonatkozó alakszerűségi követelmények vonatkoznak.

Megfogalmazott aggály: egy olyan szerződés esetén, amely lehetőséget biztosít a vagyon hitelezők előli „elrejtésére”, mindenképpen szükséges lenne, hogy azt olyan személy foglalja írásba, és/vagy hitelesítse, aki annak tartalmáért felelősséggel is tartozik, ezzel elkerülve a színlelt szerződések miatti későbbi pereskedést. Azon túl, hogy a színlelt szerződéssel történő károkozás miatt polgári perek sora indulna meg (feltehetően eredményes pereskedés esetén is végrehajthatatlan ítélettel), a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 373. § (1) bekezdésébe ütköző⁸ (amennyiben gazdasági tevékenységről van szó a Btk. 374. §-ába ütköző⁹) csalás/gazdasági csalás bűncselekménye miatti büntetőeljárással is számolni kell.

A Ptk. 6:313. § (1) bekezdése szerint a kezelt vagyon tárgyaira a vagyonkezelő házastársa, élettársa, továbbá személyes hitelezői és a vagyonkezelő által kezelt más vagyonok hitelezői nem támaszthatnak igényt. A kezelt vagyon nem része a vagyonkezelő hagyatékának.

A rendelkezés gazdaságpolitikai előnyei vitathatatlanok, alapvetően emiatt vette át a magyar jogrendszer is az angolszász jogrendben hagyományokkal rendelkező intézményt.

Megfogalmazott aggály: a törvény kizárja azt, hogy a vagyonrendelő hitelezői a kezelt vagyonnal szemben igényt támaszthassanak. E rendelkezés egyenesen következik abból a tényből, hogy a vagyonrendelő

⁸ Btk. 373. § (1) Aki jogtalan haszonszerzés végett más tervedésbe ejt, vagy tervedésben tart, és ezzel kárt okoz, csalást követ el.

⁹ Btk. 374. § (1) Aki jogtalan haszonszerzés végett színlelt gazdasági tevékenységet végez, és ezzel vagyoni hátrányt okoz, gazdasági csalást követ el.

átruházza a kezelt vagyon tulajdonjogát a vagyonkezelőre. Ez a megoldás nagyban hasonlít a hitelezők kijátszására szolgáló fedezet elvonáshoz, azonban hogy ily módon ne lehessen a hitelezők érdekeit sérteni, a fedezetelvonó szerződés relatív hatálytalansága alapján lehet orvoslást találni, vagy adott esetben jogintézménnyel történő visszaélés címén támadható a bizalmi vagyonrendelés.

Egy példán szemléltetve: amikor az ügyvezető észleli, hogy társasága fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetben van, e jogintézmény lehetőséget teremt arra, hogy a cég fennmaradó vagyonát quasi kimentse, elrejtse egy általa alapított másik cégbe oly módon, hogy e másik céget bizalmi vagyonkezelőként megnevezi, a kimentett vagyont részére átengedi, majd magánszemély kedvezményezettként akár mást, akár saját magát megnevezi. A Ptk 6:329. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezés¹⁰ pedig egyértelművé teszi azt is, hogy a vagyonrendelő és a vagyonkezelő személye akár meg is egyezhet, amely hitelezővédelmi szempontból ugyancsak vitatható rendelkezés.

A példában előadott cselekmény természetesen nem maradhat következmények nélkül. Amennyiben a cég felszámolás alá kerül, és a felszámoló észleli, hogy vagyonkimentés történt, a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XL. törvény (a továbbiakban:Cstv.) 40. §-a alapján¹¹ megtámadhatja

¹⁰ Ptk. 6:329. § (1) Ha a vagyonrendelő és a vagyonkezelő személye megegyezik, a bizalmi vagyonkezelés a vagyonrendelő közokiratba foglalt visszavonhatatlan egyoldalú nyilatkozatával jön létre.

¹¹ Cstv. 40. § (1) A tudomásszerzéstől számított 90 napon, de legfeljebb a felszámolást elrendelő végzés közzétételének időpontjától számított 1 éves jogvesztő határidőn belül a hitelező - vagy az adós nevében a felszámoló - a bíróság [6. § (1) bekezdés] előtt keresettel megtámadhatja az adósnak

- a) a felszámolási eljárás lefolytatására irányuló kérelem bíróságra történő beérkezése napját megelőző öt éven belül és azt követően megkötött, az adós vagyonának csökkenését eredményező szerződését vagy más jognyilatkozatát, ha az adós szándéka a hitelező vagy a hitelezők kijátszására irányult, és a másik fél erről a szándékról tudott vagy tudnia kellett,
- b) a felszámolási eljárás lefolytatására irányuló kérelem bíróságra történő beérkezése napját megelőző két éven belül és azt követően megkötött szerződését vagy más jognyilatkozatát, ha annak tárgya az adós vagyonából történő ingyenes elidegenítés, illetve a vagyont terhelő ingyenes kötelezettségvállalás vagy a harmadik személy javára feltűnően aránytalan értékkülönbözettel megkötött visszerhes jogügylet,
- c) a felszámolási eljárás lefolytatására irányuló kérelem bíróságra történő beérkezése napját megelőző kilencven napon belül és azt követően kötött szerződését vagy más jognyilatkozatát, ha annak tárgya egy hitelező előnyben részesítése, különösen egy fennálló szerződésnek a hitelező javára történő módosítása vagy biztosítékkal nem rendelkező hitelező számára biztosíték nyújtása.

a bizalmi vagyonkezelési szerződést, sőt adott esetben a Cstv. 33/A. §-ának¹² alkalmazásával az ügyvezetőt, mint mögöttes felelőst is kötelezetté teheti a fennmaradó követelések kielégítésére. Ezen túl - és a tanulmány témáját tekintve irányadóan - büntető feljelentéssel élhet az ügyvezetővel szemben a cselekmény elkövetésének idejétől és minősítésétől függően a Btk. 404. § (1) bekezdésébe ütköző csődbűncselekmény¹³, vagy a korábban említett csalás bűncselekmény elkövetése miatt. Az ugyanis vitathatatlan, hogy az ügyvezető a cég vagyonát, vagy annak egy részét ily módon elrejtette, és ezzel a gazdálkodó szervezet vagyonát ténylegesen csökkentette, mellyel a hitelező vagy hitelezők követelésének kielégítését részben vagy egészben megghiúsította. A joggal való visszaélés lehetőségét valószínűleg csökkenthetné, ha a tulajdonos nem lehetne bizalmi vagyonkezelő saját vagyona tekintetében. Ezt a lehetőséget a törvény gyakorlati okokból mégsem zárja ki.

A fentiekén túl a bizalmi vagyonkezelés törvényi szabályozása a családjogi viszonyokban is komoly lehetőségekkel kecsegtet, mivel eszköze lehet annak, hogy a tehetős, de megromlott kapcsolatban élő fél rövid idő alatt eltüntesse a teljes vagyonát, ezáltal mentesüljön a házassági bontóperben szükségszerűen felmerülő vagyonmegosztás hátrányaitól. A bizalmi vagyonkezelési szerződéssel ugyanis a vagyon tulajdonjoga átszáll a vagyonkezelőre, adott esetben akként, hogy annak hasznait maga a vagyonrendelő

¹² Cstv. 33/A. § (1) A hitelező vagy - az adós nevében - a felszámoló a felszámolási eljárás ideje alatt keresettel kérheti a bíróságtól [6. §] annak megállapítását, hogy azok, akik a gazdálkodó szervezet vezetői voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző három évben, a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően ügyvezetési feladataikat nem a hitelezők érdekeinek figyelembevételével látták el, és ezáltal a gazdálkodó szervezet vagyona csökkent, vagy a hitelezők követeléseinek teljes mértékben történő kielégítését megghiúsították, vagy elmulasztották a környezeti terhek rendezését. A gazdálkodó szervezet vezetőjének minősül az a személy is, aki a gazdálkodó szervezet döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt. Ha többen közösen okoztak kárt, felelőségük egyetemleges. A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezte az az időpont, amelytől kezdve a gazdálkodó szervezet vezetői előre látták vagy ésszerűen előre láthatták, hogy a gazdálkodó szervezet nem lesz képes esedékességkor kielégíteni a vele szemben fennálló követeléseket.

¹³ Btk. 404. § (1) Aki a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvény hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezet fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzete esetén

- a) a vagyon vagy annak egy része elrejtésével, eltitkolásával, megrongálásával, megsemmisítésével, használhatatlanná tételével,
- b) színlelt ügylet kötésével vagy kétes követelés elismerésével, vagy
- c) az ésszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétes más módon

a gazdálkodó szervezet vagyonát ténylegesen vagy színleg csökkenti, és ezzel a hitelező vagy a hitelezők kielégítését részben vagy egészben megghiúsítja, büntetett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

szedi be, magát kedvezményezettként megnevezve, így házastársi közös vagyonról vagy külön vagyonról szó sem lehet. A szerződés színlelt volta, a harmadik személy (házastárs) követelése kielégítésének elvonása nem lehet kérdés, azonban sokan menekülnek a pereskedés elől, a büntető feljelentés pedig magát a vagyont nem hozza vissza, ha mégis, arra csak évek múltán kerülhet sor, amire az adós a vagyont feltehetően kivonja a végrehajtás alól.

A Ptk. 6:319. § (1) bekezdése szerint a vagyonkezelő köteles titokban tartani minden olyan tény, tájékoztatást és egyéb adatot, amelyről a vagyonkezelő megbízatása keretében vagy annak kapcsán szerzett tudomást. E kötelezettsége független a vagyonkezelői jogviszony létrejöttétől, és fennmarad a bizalmi vagyonkezelési megbízatás megszűnése után is.

A rendelkezés célja érthető, harmadik személynek ne legyen lehetősége a rá nem tartozó, őt nem érintő pénzügyekbe betekinteni.

Megfogalmazott aggály: Egy már felszámolás alatt lévő gazdasági társaság hitelezőinek nyilvánvalóan jogos érdeke fűződik ahhoz, hogy követeléseik mielőbbi kielégítése végett a cég vagyoni helyzetét - a felszámoló közbenjárásával - feltérképezhessék. Amennyiben viszont a gazdasági társaság bizalmi vagyonkezelési szerződést kötött, de a felszámolás során az ügyvezető a Cstv. 31. § (1) bekezdés a)-i) pontjában foglalt¹⁴ kötelezettségeit nem teljesíti, és a cég iratanyagát a felszámolónak nem adja át, vagy

¹⁴ Cstv. 31. § (1) A felszámolás alatt álló gazdálkodó szervezet vezetője köteles:

- a) a felszámolás kezdő időpontját megelőző nappal záróleltárt, valamint éves beszámolót (egyszerűsített éves beszámolót) (a továbbiakban együtt: tevékenységet lezáró mérleg), továbbá az eredmény felosztása után zárómérleget és adóbevallást készíteni, azokat a felszámolás kezdő időpontját követő 30 napon belül a felszámolónak és az adóhatóságnak átadni és nyilatkozni arról, hogy a tevékenységet lezáró mérleg, illetve az eredmény felosztása után készített zárómérleg az adós vagyoni helyzetéről valós és megbízható képet ad, valamint nyilatkozni arról is, hogy a mérleg elfogadása óta az adós vagyoni helyzetében milyen lényeges változások történtek,
- b) a nem selejtezhető iratokról iratjegyzéket készíteni, és azt, az irattári anyagot, valamint a vagyont leltár szerint átadni a felszámolónak legkésőbb a felszámolás kezdő időpontját követő 30 napon belül, ugyanilyen határidővel a folyamatban lévő ügyekről, eljárásokról tájékoztatást adni, továbbá nyilatkozni arról, hogy valamennyi vagyontárgyra, iratra vonatkozóan teljesítette az átadási kötelezettségét,
- c) a felszámolás kezdő időpontjától számított 15 napon belül a felszámolónak és a környezetvédelmi és természetvédelmi hatóságnak nyilatkozatot tenni arról, hogy maradtak-e fenn olyan környezeti károsodások, környezeti terhek, melyekből

éppen az átadott iratanyagok között ezen szerződés valamilyen okból nem lehet fel, úgy a szerződés léte a felszámoló számára ismeretlen marad. Ha mégis tudomást szerez arról, hogy a felszámolás alatt álló gazdasági társaság ilyen szerződést kötött, úgy hiába ismert számára a vagyongazdálkodó kiléte, de a kezelt vagyonról, annak mértékéről, az egyes vagyonelemekről tudomása nem lesz, arra vonatkozóan a vagyongazdálkodó nem nyilatkozhat, így a bíróság előtti keresetindításra a bizonytalan követelés vonatkozásában nem sok esélye marad. A vagyongazdálkodó pedig a vagyonrendelő engedélye nélkül (melyet a vagyonrendelő minden bizonnyal nem fog megadni) nem nyilatkozhat a fenti adatokról, ellenkező esetben elkövetné (?) a Btk. 223. § (1) bekezdésébe ütköző és aszerint minősülő magántitok megsértése¹⁵ bűncselekményét.

III. A vagyongazdálkodó tevékenységével összefüggő bűncselekmények téves értékelése a köztudatban

A bizalmi vagyongazdálkodás jogintézményének megjelenését követően számos, e jogintézménnyel foglalkozó cikkben, tanulmányban kérdésként vetődött fel, hogy mi történik abban az esetben, amikor a vagyongazdálkodó a részére rendelt vagyonban gondatlanságból, vagy esetleg szándékosan vagyoni hátrányt okoz. A többségi álláspont a hűtlen, illetve hanyag kezelés bűncselekményének büntetőjogi

bírságfizetési vagy egyéb fizetési kötelezettség, a károsodások, illetve terhek rendezéséhez szükséges kiadás származhat;

d) a felszámolóknak tájékoztatást adni minden a 40. § (1) bekezdés a) pont tárgyát képező jogügyletről, illetve kötelezettségvállalásról,

e) a felszámolás elrendeléséről a munkavállalókat, illetve a szövetkezeti tagokat, valamint az Mt. 270. §-ában meghatározott szakszervezeteket, az Mt. XX. fejezete szerinti üzemi tanácsot (üzemi megbízottat) haladéktalanul tájékoztatni

f) a felszámolás elrendeléséről az 57. § (1) bekezdésének c) pontjában meghatározott követelések jogosultjait a felszámolás kezdő időpontját követő 15 napon belül tájékoztatni,

g) a felszámoló kérésére az adós felszámolás előtti tevékenységével, a vagyontárgyak elhelyezésével kapcsolatos tájékoztatást megadni, a felszámoló tevékenységét elősegíteni,

h) a felszámolás elrendeléséről haladéktalanul értesíteni az adós értékpapírszámláját vezető szolgáltatót és az egyéb pénzügyi eszközeit kezelő szolgáltatót,

i) a 26. § (5) bekezdése alapján a felszámolási költségekre céltartalékolással elkülönített összeget a felszámoló rendelkezésére bocsátani.

¹⁵ Btk. 223. § (1) Aki a foglalkozásánál vagy közmegbízatásánál fogva tudomására jutott magántitkot alapos ok nélkül felfedi, vétség miatt elzárással büntetendő.

következményeivel számolva - a polgári jogi következményeken túl - a büntetőjogban látott megoldást a helyzet rendezésére.

A fenti álláspont ugyanakkor téves. A Btk. 376. §-a¹⁶, illetve 377. §-a¹⁷ is azzal a szófordulattal kezdődik, hogy „akit idegen vagyon... kezelésével...”. Ahogy arról már volt szó, a jogintézmény lényege abban rejlik, hogy a bizalmi vagyonkezelési szerződés tárgyát képező vagyon a jövőben már nem a vagyonrendelő tulajdona, hiszen a szerződés létrejöttével a tulajdonjog a vagyonkezelőre száll. Innentől kezdve pedig a vagyonkezelő szempontjából nem beszélhetünk idegen vagyonról, tehát a fenti bűncselekmények elkövetése szóba sem jöhet.

Hasonló megállapításra juthatunk a Btk. 372. § (1) bekezdésében szabályozott sikkasztás bűncselekményének¹⁸ vizsgálata során is. Vitathatatlan, hogy a vagyonrendelő a saját vagyonát bízta rá a vagyonkezelőre, azonban a törvény a rábízott vagyon tekintetében itt is megköveteli, hogy az idegen legyen. A tulajdonjog átszállása miatt azonban a vagyonrendelő vagyona a jövőben a vagyonkezelő számára már nem idegen, hiszen tulajdonába került, ellentétben a vagyonrendelővel, aki számára a szerződés megkötésének időpontjától válik idegenné a vagyon.

Attól a pillanattól kezdve, hogy a vagyonkezelő - ha kööttségekkel is, de - tulajdonosává válik a szerződés tárgyául szolgáló vagyonnak, bűncselekményt e vagyon tekintetében elkövetni nem tud, hiszen azt egyetlen jogszabály sem tiltja, hogy saját tulajdonunkat megrongáljuk, elhagyjuk, megsemmisítsük, vagy abban vagyoni hátrányt, kárt okozunk. Kivételt képez természetesen, ha a bizalmi vagyonkezelői szerződés tárgyává tett vagyon védett kulturális javak körébe tartozó tárgyat, műemléket vagy régészeti leletet tartalmaz, mert ezek megrongálása még a tulajdonos számára sem megengedett, elkövetése

¹⁶ Btk. 376. § (1) Akit idegen vagyon kezelésével bíztak meg, és ebből folyó kötelességének megszegésével vagyoni hátrányt okoz, hűtlen kezelést követ el.

¹⁷ Btk. 377. § (1) Akit idegen vagyon törvényen alapuló kezelésével vagy felügyeletével bíztak meg, és az ebből eredő kötelességének megszegésével vagy elhanyagolásával gondatlanságból vagyoni hátrányt okoz, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

¹⁸ Btk. 372. § (1) Aki a rábízott idegen dolgot jogtalanul eltulajdonítja, vagy azzal sajátjaként rendelkezik, sikkasztást követ el.

esetén a vagyonkezelő is megvalósíthatja a Btk. 371. § (1) bekezdésébe ütköző és (3) bekezdés ba) pontja szerint minősülő rongálás bűncselekményét¹⁹.

IV. A bizalmi vagyonkezelés és a költségvetési csalás

Adózási szempontból vizsgálva a jogintézményt, fő szabály szerint a vagyonelemek átadásával a vagyonrendelőnek nem keletkezik általános forgalmi adó (a továbbiakban: „áfa”) fizetési kötelezettsége, ha törvényben előírt feltételek teljesülnek. A vagyonrendelő akkor mentesül az áfa fizetési kötelezettség alól, ha az általa megjelölt vagyonkezelő olyan belföldi adóalany, aki vállalja, hogy a vagyonszerzéshez és a szerzett vagyonhoz kapcsolódó egyes jogok és kötelezettségek jogutódként őt illessék és terheljék, továbbá akit áfabeli jogállása nem akadályoz e jogok gyakorlásában, kötelezettségek teljesítésében. Ha a vagyonkezelővel szemben támasztott fenti követelmények nem teljesülnek, a vagyonrendelőnek adófizetési kötelezettsége keletkezik, mivel a törvény alapján beáll a termékértékesítéshez, szolgáltatásnyújtáshoz kapcsolódó joghatás.

Ha a vagyonrendelő olyan társaság, amely a számviteli törvény hatálya alá tartozik, speciális szabályok szerint kell kimutatnia könyveiben a bizalmi vagyonkezeléssel járó vagyonmozgásokat. Az ilyen vagyonmozgásokkal összefüggésben keletkezett bevétel a társasági adó alapját képezi.

A kezelt vagyon adó- és számviteli szempontból önálló szabályozás tárgyát képezi. A kezelt vagyon adózónak minősül, amelyre törvény adózással kapcsolatos jogokat és kötelezettségeket telepíthet. A kezelt vagyon képviselőjében a bizalmi vagyonkezelője jár el.²⁰

¹⁹ Btk. 371. § (1) Aki idegen vagyontárgy megsemmisítésével vagy megrongálásával kárt okoz, rongálást követ el.

(3) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha

a) a rongálás nagyobb kárt okoz,

b) az elkövető

ba) védett kulturális javak körébe tartozó tárgyat, műemléket, régészeti lelőhelyet vagy régészeti leletet,

bb) vallási tisztelet tárgyát vagy templomot, vallásgyakorlásra rendelt más helyet,

bc) temetési helyet, temetkezési emlékhelyet, illetve temetőben vagy temetkezési emlékhelyen a halott emlékére rendelt tárgyat rongál meg.

²⁰ http://www.piacessprofit.hu/kkv_cegblog/igy-kell-konyvelni-a-bizalmi-vagyonkezelest/, felhasználásnak ideje: 2016. november 3.

A vagyonkezelő - az áfa- illetve társasági adó fizetési kötelezettség elmulasztása esetén - a Btk. 396. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző és aszerint minősülő költségvetési csalás elkövetése miatti büntetőeljárással számolhat, illetve amennyiben tevékenységéért díjazásban is részesül, és e díj után személyi jövedelemadó fizetési kötelezettségének nem tesz eleget, úgy szintén megvalósítja a költségvetési csalás bűncselekmény törvényi tényállását.

V. Összefoglaló vélemény

A bizalmi vagyonkezelés jogintézménye gazdaságpolitikai céljait tekintve mindenképpen szükséges, gazdaságélénkítő funkcióval bíró szerződési forma. E jogintézmény szabályainak kijátszása több módon is elképzelhető, amelynek egyik oka, hogy a magyar magánjogban eddig nem ismert konstrukció részletszabályai nem kellően kidolgozottak. Az e tanulmányban nevesített problémák orvoslása, és a jogintézmény gyakorlati alkalmazása során felmerülő kérdések megválaszolása a jogalkotókra és részben a jogalkalmazókra vár.

Felhasznált irodalom

Az új Ptk. magyarázata VI/Vl., Polgári Jog Kötelmi Jog Harmadik, Negyedik, Ötödik és Hatodik Rész
(szerkesztette Wellmann György) HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2013

Internetes hivatkozások:

<http://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/A1300005.TV/ts/20140315/lr/6%3A310>

<http://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/A1400015.TV/>

http://www.piacprofit.hu/kkv_cegblog/hogyan-maradhat-a-vagyon-a-csaladban/

http://www.piacprofit.hu/kkv_cegblog/igy-kell-konyvelni-a-bizalmi-vagyonkezelest/

http://www.piacprofit.hu/kkv_cegblog/penz/van-a-vegrdendeletnel-is-biztosabb-megoldas/